

2012-174

Strategie Maatschappelijke Ontwikkeling

Contactpersoon Marijke Bosma

Telefoon (030) 607 1537

Fax (030) 605 47 14

E-mail m.bosma@nieuwegein.nl

Aan de gemeenteraad

Datum 19-04-2012

Kenmerk SMO/

Onderwerp Voortgangsrapportage
integrale aanpak Roma
problematiek

Geachte leden van de gemeenteraad,

Ter kennisname ontvangt u hierbij de zesde voortgangsrapportage Integrale aanpak Roma problematiek.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders,

drs. P.C.M. van Elteren
secretaris

F.T.J.M. Backhuijs
burgemeester

2012 - 174

6e Halfjaarrapportage integrale aanpak Roma problematiek (1 juli 2011- 31 december 2011)

1. Inleiding

Voor u ligt de zesde en laatste voortgangsrapportage over de integrale aanpak Roma problematiek. Bij de start in 2009 werd afgesproken dat tijdens de 3-jarige pilot periode elk half jaar een bestuurlijke rapportage opgesteld zou worden om te rapporteren over de voortgang binnen het programma. In deze rapportage berichten wij u dan ook allereerst over de voortgang in de tweede helft van 2011.

Inmiddels is de pilot afgerond en besloot de gemeenteraad in november 2011 tot voortzetting en verbreding van Wisselgeld. Om deze opdracht zo goed mogelijk vorm te geven voerde verantwoordelijk wethouder Bert Lubbinge evaluatiegesprekken met alle convenantpartners. De belangrijkste conclusies uit deze evaluatie zijn samengevat in het tweede deel van deze rapportage.

In de laatste paragraaf blikken wij tot slot terug op de opbrengst van de pilot van 2009 tot en met 2011. Wij kiezen er hier voor om de term "eindresultaten" niet te gebruiken. De aanpak van de multiproblematiek in Roma gezinnen heeft veel positieve resultaten opgeleverd, maar zal blijvende aandacht nodig hebben, ook na de verbreding naar een aanpak voor andere multiprobleemgezinnen.

2. Waar gaat het ook al weer om?

2.1. Inleiding

Voordat we de laatste tussenresultaten van de integrale aanpak Roma problematiek beschrijven is het belangrijk om deze in de juiste context te plaatsen. Daarom gaan we allereerst nog een keer kort in op de achtergrond en doelstellingen van de pilot. Daarnaast beschrijven we een aantal algemene kenmerken van multiprobleemgezinnen en de wijze waarop de multidisciplinaire aanpak van multiproblematiek binnen Wisselgeld is georganiseerd.

2.2. Achtergrond programma integrale aanpak Roma problematiek

Nieuwegein heeft naar schatting 400 Roma inwoners. De afgelopen jaren bleken de problemen van en met Roma inwoners van Nieuwegein ernstiger te zijn geworden. Zo waren er problemen met betrekking tot de schoolgang van Roma kinderen, de uitkeringsafhankelijkheid en was er sprake van schuldenproblematiek, overlast en criminaliteit.

Vanwege de omvang en complexiteit van deze problemen koos de gemeente voor de ontwikkeling van een 3-jarig pilotprogramma waarin een integrale aanpak van de Roma problematiek centraal stond. De integrale aanpak is tweeledig:

1. De Nederlandse wetten en regels worden consequent gehandhaafd. Wie in Nederland wil wonen, zal zich aan de Nederlandse wetten en regels moeten houden.
2. De gemeente biedt Roma gezinnen perspectief door hen te ondersteunen in hun deelname aan de samenleving. Hierbij staat het kansen bieden aan kinderen centraal: kinderen hebben het recht op onderwijs en van dit recht moeten zij gebruik kunnen maken. Het is niet acceptabel dat kinderen niet naar school gaan en geen eerlijke kans krijgen op ontwikkeling.

De gelijke rechten en plichten staan centraal in de wijze waarop instanties als het maatschappelijk werk, GGD, woningcorporaties, het openbaar ministerie, de politie, het welzijnswerk, Bureau Jeugdzorg, de Raad voor Kinderbescherming en de verschillende gemeentelijke afdelingen samenwerken om de stapeling aan problemen in Roma gezinnen aan te pakken. Niet de Roma cultuur, maar toepassing van de Nederlandse wet en het bieden van kansen staan centraal.

De basis van de integrale aanpak wordt gevormd door de methodiek Wisselgeld. In deze methodiek speelt de intermediair, onder aansturing van een projectleider, een belangrijke rol: zij legt contacten met de gezinnen en professionele instellingen en maakt afspraken onder perspectief van zorg en handhaving. De intermediair stelt per gezin een plan van aanpak op en voert hier regie op.

De doelstelling van de integrale aanpak van de Roma problematiek is vijfledig:

- Verbeteren schoolgang
- Tegengaan uitkeringsafhankelijkheid
- Tegengaan armoede
- Verminderen overlast
- Terugdringen criminaliteit.

Vanwege de hardnekkigheid en complexiteit van de Roma problematiek en het ontbreken van *best practices* elders in Nederland kozen we er bij de start van het programma voor om geen vastomlijnde resultaatafspraken te maken. De insteek van het pilot programma is met name *learning by doing*.

Wel werden er streefcijfers op de volgende terreinen benoemd:

- Bevorderen schoolgang: 10% meer Roma kinderen duurzaam naar school, zowel in het primair als het voortgezet onderwijs.
- Bevorderen van de uitstroom uit de WWB en het verminderen van de afstand tot de arbeidsmarkt. In het eerste jaar zullen 10% minder Roma een WWB uitkering hebben, waarna de daarop volgende jaren gestreefd wordt naar een afname van 5% per jaar.

De inhoudelijke doelstellingen hebben een belangrijke organisatorische component, gericht op het bereiken van meer efficiency en daadkracht in de ketensamenwerking van de betrokken instanties rondom het multiprobleemgezin.

2.3. Multiprobleemgezinnen

Een groot deel van de Roma kinderen in Nieuwegein groeit op in een zogenaamd multiprobleemgezin. Multiprobleemgezinnen kenmerken zich doordat ze naast problemen zoals wonen, schulden, werkloosheid, gezondheid, ook last hebben van de manier waarop de overheid de dienst- en zorgverlening heeft georganiseerd. In andere woorden: de manier waarop dienst- en zorgverlening is georganiseerd is één van de problemen waar het gezin mee kampt. Hoewel de aard van dit specifieke probleem van gezin tot gezin verschilt, kunnen we een aantal kenmerken formuleren waaraan de meeste multiprobleemgezinnen voldoen:

- De problemen waar gezinnen mee kampen kenschetsen zich binnen verschillende en meerdere domeinen: werk, inkomen, zorg, welzijn, justitie, wonen, onderwijs, gezondheid en veiligheid.
- De problematiek van het gezin hangt altijd samen (werkloosheid kan leiden tot schulden, kan leiden tot stress, kan leiden tot verslaving, kan leiden tot bedreigend gedrag voor kinderen, kan leiden tot uithuisplaatsing van kinderen, huurschuld of afgesloten water- en lichtvoorzieningen). Terwijl de dienst-, zorg-, en hulpverlening voor deze problemen niet samenhangt (CWI, schuldhulpverlening, GGZ, Bureau Jeugdzorg, afdeling Werk & Inkomen, school, kindbescherming, energiebedrijf, woningbouwcorporatie).
- Geen enkele betrokken instelling dekt alle problemen, gezamenlijk dekken de instellingen ook niet alle problemen.
- De betrokken instellingen beschikken slechts over gefragmenteerde gezins- of omgevingsinformatie; geen enkele instelling heeft een totaalbeeld van de complexe problematiek of de verwevenheid van de gezinsproblematiek.
- De wetten en taken die instellingen uitvoeren sluiten elkaar vaak uit of overlappen. Instellingen werken vaak alleen vanuit een eigen kader of perspectief. Hierdoor kunnen de ingezette acties in het gezin met elkaar conflicteren.
- Naast een problematische relatie met de instellingen, hebben deze gezinnen vaak ook een problematische relatie met hun omgeving.
- Naast de algemene kenmerken, is de samenhang tussen problemen en hun dynamiek vrijwel altijd uniek.

Deze kenmerken laten zien dat standaardvoorzieningen niet voldoende zijn om de complexe problemen op te lossen. Een gecoördineerde aanpak is daarom noodzakelijk. Daar waar het de mogelijkheden van instellingen te boven gaat of waar de instellingen er onderling in gezamenlijkheid niet meer uitkomen is een strak geregisseerde, probleemgerichte aanpak nodig, waarbij de doorzettingsmacht goed belegd is.

Deze strak geregisseerde, probleemgerichte aanpak vormt de basis van de inzet binnen Wisselgeld. De intermediair Wisselgeld treedt op als regievoerder, los van strikte gebondenheid aan bestaande instituties, loketten of professionele specialisaties. De intermediair verzamelt alle informatie van alle betrokken afdelingen en instanties en gaat van daaruit aan de slag. Door korte lijnen met alle betrokken instellingen en de verschillende afdelingen binnen de gemeente heeft de intermediair een sterke informatiepositie en een totaalbeeld van de complexe gezinsproblematiek. In het geval er belemmeringen zijn in de samenwerking of betrokken instanties afspraken niet nakomen, kan er worden opgeschaald. Als de betrokken managers er vervolgens niet uitkomen, kan de burgemeester een interventie forceren. Er is dus doorzettingsmacht.

3. Resultaten Wisselgeld in tweede helft 2011

3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk staat de opbrengst van Wisselgeld op de 5 centrale terreinen van de integrale aanpak Roma problematiek centraal: onderwijs, uitkeringsafhankelijkheid, armoede, woonoverlast en criminaliteit. In paragraaf 3.2. geven we allereerst algemene informatie over de werkwijze binnen Wisselgeld.

In paragraaf 3.3. beschrijven we vervolgens de voortgang op de 5 hoofddoelstellingen. Daarbij ligt de focus specifiek op de voortgang binnen de 27 Wisselgeldgezinnen. Om de voortgang binnen deze gezinnen inzichtelijk te maken gebruikten we kwantitatieve en kwalitatieve informatie uit de 27 gezinsrapportages. Deze informatie is echter niet terug te leiden tot personen of specifieke adressen.

Daarnaast beschrijven we waar mogelijk ook de algemene stand van zaken op de vijf centrale terreinen van de integrale aanpak. De intensieve benadering van de 27 Wisselgeldgezinnen en de investering in de professionaliteit en kennis van de betrokken instellingen hebben namelijk een directe, positieve uitstraling op de resultaten bij andere gezinnen waar sprake is van meervoudige complexe problematiek, waaronder veel Roma gezinnen. Deze algemene informatie is gebaseerd op observaties van de uitvoerende professionals van de betrokken instellingen, gemeentelijke afdelingen en de intermediairs.

3.2. Wisselgeld algemeen

Bij aanvang van de tweede helft van 2011 namen 27 Roma gezinnen deel aan de methodiek Wisselgeld. Twee intermediairs voerden regie over de inzet van diverse instellingen binnen deze Roma gezinnen, op basis van een plan van aanpak. De intermediairs legden de voortgang van de inzet van de instellingen vast in gezinsrapportages.

In de tweede helft van 2011 werden de doelstellingen uit vier plannen van aanpak behaald. In de eerste helft van 2011 gold dit al voor een ander gezin, waarmee het

totaal voor 2011 op vijf komt. Dat betekent overigens niet dat de bemoeienis met deze gezinnen vanuit Wisselgeld helemaal ophoudt, maar dat de voortgang binnen het gezin "op afstand" gevolgd wordt.

Daarnaast verhuisden net na deze rapportageperiode drie gezinnen naar een adres buiten Nieuwegein. Er vond vanuit Wisselgeld een overdracht plaats met relevante instanties uit de nieuwe woongemeenten, maar daarmee houdt de bemoeienis vanuit Wisselgeld op.

Door bovengenoemde ontwikkelingen nemen bij aanvang van 2012 nog 20 Roma gezinnen deel aan Wisselgeld. Omdat de pilot in de afrondende fase zat en de verbreding nog moet worden vormgegeven is ervoor gekozen om nog geen nieuwe multiprobleemgezinnen te selecteren voor deelname.

In de tweede helft 2011 werden 20 multidisciplinaire overleggen (MDO's) gehouden. Daarmee komt het totaal voor 2011 op 54. Daarnaast werden er 57 bilaterale overleggen georganiseerd met gemeentelijke afdelingen en externe convenantpartners. Voor het gehele jaar 2011 zijn er in totaal 128 overleggen gevoerd. Ook zochten de intermediairs afstemming en overleg met andere externe instanties als de scholen, de Belastingdienst, Altrecht, de William Schrikker Groep (o.a. jeugdreclassering) en voogdijinstellingen. Daarnaast nemen de intermediairs deel aan casus- of teamoverleggen binnen de verschillende gemeentelijke afdelingen en geven ze zowel intern als extern regelmatig voorlichting over Wisselgeld en Roma problematiek. Dit gebeurt vaak samen met een wijkagent. In de tweede helft van 2011 werden er 6 voorlichtings sessies georganiseerd.

3.3. Voortgang ten aanzien van de vijf doelstellingen

3.3.1. Doelstelling 1: Verbeteren schoolgang

a. Vooruitgang binnen Wisselgeldgezinnen

Voor de start van Wisselgeld gingen Roma leerlingen niet of onregelmatig naar school. Bij de Wisselgeldgezinnen was verzuim bekend van alle leerplichtige kinderen (5-18 jaar). Het ging hier om zowel absoluut verzuim (het kind staat niet op een school ingeschreven en volgt dus geen onderwijs) als om relatief verzuim (het kind verzuimt perioden van school, dit is per kind verschillend qua omvang).

In de 27 gezinnen is er vooral in de tweede helft van de pilot goede voortgang geboekt in het verbeteren van de schoolgang van leerlingen in het basisonderwijs. Aan het eind van het schooljaar 2010-2011 gingen van de 41 leerplichtige kinderen uit de Wisselgeldgezinnen er 38 naar de basisschool. Bij 2 kinderen was sprake van relatief verzuim. 1 Kind was absoluut verzuimer.

Tijdens deze laatste rapportageperiode vond een lichte terugval plaats. Het aantal leerplichtige kinderen uit de Wisselgeldgezinnen tot 12 jaar nam toe van 41 naar 43.

Alle 43 basisschoolleerlingen staan ingeschreven bij een school, er is geen absoluut verzuim meer. Wel zijn er nog 5 kinderen waarbij sprake is van relatief verzuim.

Het team leerlingzaken en/ of andere ketenpartners blijven voor een deel van de weer schoolgaande kinderen voorlopig nog betrokken om terugval te voorkomen. Deze kinderen moeten een langere periode goede schoolgang laten zien voordat hun dossier afgesloten kan worden.

Door afspraken over hulpverlening aan het gezin zoveel mogelijk te verbinden aan de voorwaarde voor schoolgang van de kinderen, sturen ouders hun kinderen weer naar school of laten hun kinderen regelmatig naar school gaan. Ook investeren de leerplichtambtenaren en intermediairs veel tijd in preventieve ondersteuning: er wordt regelmatig voorlichting gegeven over het belang van schoolgang aan Roma ouders. Veel aandacht gaat ook uit naar het begeleiden in de zoektocht naar passend onderwijs voor individuele kinderen.

Binnen de Wisselgeldgezinnen gebeurt het nu ook dat er 4-jarigen worden aangemeld bij school, waardoor hun startpositie in het onderwijs verbeterd is. In deze rapportageperiode gold dit voor één 4-jarige uit een Wisselgeldgezin.

De resultaten ten aanzien van het voortgezet onderwijs laten ten opzichte van de vorige rapportageperiode juist vooruitgang zien: in de vorige rapportageperiode ging er van de 26 leerplichtige kinderen in de leeftijd van 12-18 jaar in de Wisselgeldgezinnen aan het eind van het schooljaar 2010/2011 nog maar 1 goed naar school. De overige 25 Roma kinderen waren relatief of absoluut verzuimers.

In de huidige rapportageperiode waren er nog 24 leerplichtige kinderen in de leeftijd van 12-18 jaar in de Wisselgeldgezinnen. Van deze 24 kinderen gingen er 8 goed naar school. Bij 5 kinderen was er sprake van absoluut verzuim en bij 11 kinderen kwam relatief verzuim voor.

De versterking van het team leerlingzaken in 2011 en de nauwe samenwerking tussen het team, de intermediairs en andere ketenpartners als Bureau Jeugdzorg spelen in deze vooruitgang een grote rol. De lichte terugval in de schoolgang van basisschoolleerlingen tijdens deze laatste rapportageperiode laat echter zien dat goede monitoring vanuit het team leerlingzaken nodig blijft.

Binnen de Wisselgeldgezinnen blijkt dat een deel van de ouders nog geen verantwoordelijkheid neemt in het stimuleren van hun kinderen in hun schoolgang. Dit geldt vooral voor het voortgezet onderwijs. Veel ouders hechten weinig belang aan vervolgonderwijs voor hun kinderen. Dit heeft onder andere te maken met culturele aspecten; onder andere het uithuwelijken van Roma meisjes op jonge leeftijd. Dit staat haaks op de Nederlandse wetgeving en de rechten van het kind.

Als leerlingen in de leeftijdsgroep 16/17 jaar niet naar school gaan, dan maakt het team leerlingzaken hiervan melding bij de Sociale Verzekeringsbank. Dit geldt voor

alle verzuimende leerlingen in deze leeftijdsgroep, dus ook voor Roma kinderen. De SVB kan de kinderbijslag in zo'n geval stopzetten.

b. Algemene vooruitgang

Het team leerlingzaken heeft ook goede vooruitgang geboekt in de behandeling van het totale aantal Roma dossiers. In 2010 werd binnen het team een casusregisseur Roma aangewezen en werkprocessen geactualiseerd. Door de nieuwe schoolgerichte benadering is de zichtbaarheid van het team binnen de scholen vergroot, waardoor de meldingsbereidheid van scholen toenam. Hierdoor kan het team leerlingzaken sneller handelen bij verzuim.

Dit heeft er toe geleid dat ook met betrekking tot de overige Roma leerlingen in het basisonderwijs goede resultaten zijn waar te nemen. In de vorige rapportage meldden wij dat bij de start van het nieuwe schooljaar 2011-2012 nog slechts 6 Roma kinderen in de leeftijdsgroep 5-12 jaar verzuimden. In deze rapportageperiode stabiliseerde dit aantal (dit is inclusief de eerder genoemde 5 kinderen uit Wisselgeldgezinnen waarvan verzuim werd gemeld).

Alle 5-jarige Roma kinderen staan ingeschreven op een basisschool, er is geen sprake meer van absoluut verzuim. Daarnaast gaan voor zover bekend ook 4 Roma kinderen op hun 4^e jaar naar school. 3 Jaar geleden gebeurde dit nog niet.

Het beeld met betrekking tot het voortgezet onderwijs is ten opzichte van de laatste rapportage ongeveer gelijk gebleven: geschat wordt dat ongeveer 1/3 van de bij het team bekende Roma leerlingen in de leeftijd 12-18 jaar staat ingeschreven op school en voor zover bekend geen verzuim vertoont. Bij ongeveer 1/3 van de groep is sprake van relatief verzuim en de overige Roma leerlingen zijn absoluut verzuimers. Deze groep absoluut verzuimers was vorige rapportageperiode hoger, een deel van deze leerlingen is nu wel ingeschreven en gaat beter naar school.

De meeste leerlingen zitten op de Baanbreker in IJsselstein, een school voor praktijkonderwijs, en op de Linie in Nieuwegein. De Linie is een gespecialiseerde afdeling van het Anna van Rijn College waar leerwegondersteunend onderwijs wordt aangeboden. Ook gaat er een Roma leerling naar het Oosterlicht College.

In de tweede helft van 2011 werden 10 processen-verbaal opgemaakt tegen Roma leerlingen en/of hun ouders. Over de afhandeling van de processen-verbaal door het Openbaar Ministerie werden vorig jaar verbeterafspraken gemaakt tussen de gemeente en het Openbaar Ministerie. Het Openbaar Ministerie organiseerde een aantal speciale zittingen om achterstanden weg te werken en versnelde de afhandelingsprocessen binnen het Veiligheidshuis. Vanuit het team leerlingzaken wordt echter recentelijk weer aangegeven dat een verdere verbetering noodzakelijk is. Vooral de processen-verbaal die tegen ouders worden opgemaakt komen erg laat op zitting. Hierdoor wordt het

schoolbezoek van desbetreffende kinderen vaak niet (volledig of direct) hersteld. De leerplichtambtenaar heeft geen andere dwangmiddelen om dit schoolbezoek alsnog af te dwingen bij ouders en/of de jongere. Dit geldt overigens niet alleen voor Romadossiers, ook de afhandeling van niet-Romaverbalen raakt soms vertraagt. Dit knelpunt zal op korte termijn weer worden besproken met het Openbaar Ministerie.

De gemeente heeft begin 2012 met vertegenwoordigers van het primair en voortgezet onderwijs in een Ronde Tafelbijeenkomst afspraken gemaakt om de schoolgang verder te verbeteren. Zo zal er meer aandacht komen voor de overgang en begeleiding van Roma kinderen van het primair naar het voortgezet onderwijs. In april 2012 zal een speciaal multidisciplinair overleg (MDO) worden georganiseerd tussen primair en voortgezet onderwijs zodat er een warme overdracht van Roma kinderen van het primair naar het voortgezet onderwijs kan plaatsvinden.

Ook zijn er afspraken gemaakt over hoe Roma kinderen en ouders meer betrokken kunnen worden bij voor- en vroegschoolse educatie, zodat de startpositie in het basisonderwijs verbeterd wordt.

Daarnaast werd vanuit de scholen benadrukt dat de consequente handhaving vanuit het team leerlingzaken vooral door moest gaan; men zag dit als een belangrijke bijdrage aan de verbeterde schoolgang onder Roma kinderen. Het team leerlingzaken is dan ook voornemens om bij de start van het nieuwe schooljaar 2012-2013 bestuurlijke handhaving bij overtredingen van de Leerplichtwet in te gaan zetten. Dit instrument heeft in andere Nederlandse gemeenten positieve resultaten opgeleverd in het terugdringen van absoluut verzuim.

3.3.2. Doelstelling 2: Tegengaan uitkeringsafhankelijkheid

a. Voortgang binnen Wisselgeldgezinnen

Bij de start van hun Wisselgeldtraject waren van de 27 Wisselgeldgezinnen er 26 afhankelijk van een WWB uitkering.

Een groot deel van de plannen van aanpak voor de Wisselgeldgezinnen bevat dan ook de doelstelling om één ouder of beide ouders toe te leiden naar een leer- of werktraject. Daarnaast werd er sinds de start van Wisselgeld ook extra ingezet op rechtmatigheidscontrole.

Dit heeft in de tweede helft van 2011 tot de volgende resultaten geleid: Van de 26 uitkeringen WWB zijn 7 uitkeringen beëindigd op verschillende gronden. 2 Van deze uitkeringen zijn beëindigd omdat personen 65 jaar of ouder zijn geworden en in aanmerking komen voor AOW. De overige uitkeringen zijn beëindigd op grond van het onvoldoende aanleveren van bewijsstukken om de rechtmatigheid van de uitkering te kunnen vaststellen.

Met betrekking tot de inzet van leer-werktrajecten werden de volgende resultaten gemeld: 1 Taaltraject werd beëindigd omdat er geen participatiegelden voor deze klant meer beschikbaar waren. 1 Roma moeder van een Wisselgeldgezin startte in de vorige rapportageperiode met een leertraject. Zij volgde dit traject ook nog in deze rapportageperiode en moet in het 2^e kwartaal van 2012 uitstromen naar werk.

Tot slot volgde nog een Roma klant een leertraject. Deze klant wordt begin 2012 getoetst en zal een opleiding moeten volgen met recht op studiefinanciering. De uitkering wordt dan ook beëindigd.

Alle overige gezinnen hadden een ontheffing of vrijstelling op basis van medische onderzoeken van arbodienst Ausems & Kerkvliet.

Vanuit de Wisselgeldgezinnen volgden in de tweede helft 2011 5 Roma een inburgeringstraject. 1 Roma cliënt is hier nog actief mee bezig, de anderen vielen uit vanwege ziekte of andere redenen.

b. Algemene vooruitgang

De afdeling Werk & Inkomen laat weten dat de uitkeringsafhankelijkheid bij de overige Roma gezinnen in de tweede helft van 2011 is gestabiliseerd. Halverwege 2011 schatte de afdeling het totale aantal op 40 uitkeringspartijen, bij het afsluiten van deze rapportageperiode waren dit 41 uitkeringspartijen.

Bureau inburgering meldt voor deze periode dat er 3 andere Roma cliënten bezig zijn met een inburgeringstraject. Een deel van de opgeroepen inburgeringsplichtige Roma gaf echter geen gehoor aan de oproep van bureau inburgering om aan de inburgeringsplicht te voldoen. Voor deze cliënten is een handhavingstraject gestart.

3.3.3. Doelstelling 3: Tegengaan armoede

a. Voortgang binnen Wisselgeldgezinnen

In eerdere voortgangsrapportages vermeldden we al dat de intermediairs weinig armoede in de Roma gezinnen aantreffen; er is over het algemeen geen gebrek aan primaire levensbehoeften. Wel kampen veel gezinnen met een hoge schuldenlast.

Voor de start van Wisselgeld namen Roma weinig deel aan de schuldhelpverlening. De intermediairs besteden nog steeds veel tijd aan het inzichtelijk maken van de schuldenproblematiek binnen de gezinnen, aan het uitleg geven over de schuldhelpverleningstrajecten en aan overleg met instanties over nut en noodzaak van trajectaanmelding en langdurige begeleiding hierbij.

Door de samenwerking met het maatschappelijk werk en de gemeentelijke afdeling schuldhulpverlening nam de deelname van het aantal Roma aan de schuldhulpverlening geleidelijk toe. Doel van de schuldhulpverlening is het oplossen van de schuldensituatie en waar dit (nog) niet mogelijk is het stabiliseren van de financiële situatie van de cliënt.

Tijdens deze rapportageperiode werd één nieuw Wisselgeldgezin bij de schuldhulpverlening aangemeld. Deze zit nog in de beoordelingsfase. Vijf gezinnen waren al actief betrokken in de schuldhulpverlening: 3 gezinnen werden toegelaten tot de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen en 2 gezinnen hebben budgetbeheer.

b. Algemene voortgang

Naast de al genoemde Wisselgeldgezinnen nam in deze rapportageperiode één ander Roma gezin deel aan schuldhulpverlening.

3.3.4. Doelstelling 4: Verminderen overlast

a. Voortgang binnen Wisselgeldgezinnen

Bij de start van Wisselgeld waren er 14 Wisselgeldgezinnen waarover klachten van overlast bekend waren bij de gemeente, politie of woningcorporaties. Zo was er sprake van overlast in de wijk, intimidatie, vervuiling of geluidsoverlast. Door de interventie van de intermediairs en de nauwe samenwerking met de drie woningcorporaties in de afgelopen 3 jaar nam het aantal overlastmeldingen steeds verder af.

In 2010 werden 2 adressen ontruimd vanwege huurachterstand en woonoverlast. In de eerste helft van 2011 nam de overlast bij de resterende Wisselgeldgezinnen verder af. Er kwamen toen nog 2 overlastmeldingen binnen over 2 gezinnen. In deze rapportageperiode werd bij een woningcorporatie nog slechts 1 melding gedaan van overlast van een Wisselgeldgezin. De corporatie heeft hier onderzoek naar gedaan en er zijn verbeterafspraken gemaakt met het gezin. Alle afspraken zijn tot nu toe nagekomen.

De woningcorporaties zijn positief over de integrale samenwerking. Door de informatie-uitwisseling en –afstemming ontstaat er steeds beter zicht op de feitelijke bewoning op de Wisselgeldadressen. Door intensieve samenwerking met Wisselgeld en andere convenantpartners kan er vanuit de corporaties vroegtijdig preventieve inzet gepleegd worden, waardoor escalatie wordt voorkomen.

Jutphaas Wonen rapporteerde al eerder dat de samenwerking binnen Wisselgeld er voor zorgt dat de woonproblematiek van Roma huurders beheersbaar blijft. Twee voorbeelden uit de tweede helft van 2011: Door extra inspanning van gemeentelijke controle, politie en de corporatie zelf werd de huur opgezegd op een adres waar al langdurig sprake was van problemen. Op een ander adres

werden door een gecoördineerde inzet rekeningen betaald die al openstonden vanaf 2009.

Portaal laat weten dat de samenwerking en communicatie met het team Wisselgeld goed verloopt. Bij nieuwe ontwikkelingen rondom bepaalde adressen vindt er snel overleg plaats. Vanuit Wisselgeld en Portaal wordt in het kader van het laatste kansbeleid intensief samengewerkt met het Leger des Heils. Het Leger des Heils heeft zowel Jeugdzorg, de Reclassering, de woonbegeleiding, het maatschappelijk werk en de opvoedingsondersteuning in haar aanbod. Het Leger des Heils is sinds begin 2011 actief in de begeleiding van één van de Wisselgeldgezinnen. Deze begeleiding verloopt goed.

b. Algemene voortgang

De politie meldde in de vorige rapportageperiode aanzienlijk minder meldingen te krijgen van overlast door Roma jongeren rond het Muntplein en in de omgeving van de Otterweide. Door de inspanningen en maatregelen rond twee Romagezinnen werd de leefbaarheid in de nabije woonomgeving aanmerkelijk verbeterd. Vanuit het KVO (Keurmerk Veilig Ondernemen) werd zowel in 2009 als in 2011 onderzoek gedaan over gevoelens van onveiligheid op het Muntplein. Dit onderzoek ging niet specifiek over Roma, maar geeft toch een goede indruk van de opbrengst van de gezamenlijke inspanning in de afgelopen jaren. Aan de respondenten is gevraagd of zij zich in 2011 wel eens onveilig voelde en of er situaties in hun bedrijf hebben voorgedaan waarin zij zelf of hun personeel zich onveilig voelde. Van de 21 respondenten geven 15 respondenten (71%) aan dat zij zich nooit of vrijwel nooit onveilig voelen in hun bedrijf. De winkelcentra scoren daarmee beter dan in 2009 (29%).

Daarnaast werd aan de respondenten gevraagd hoe vaak zij of het personeel in 2011 zijn bedreigd of geïntimideerd. Dit is 12 keer voor gekomen bij 4 respondenten. In 2009 betroffen dit nog 170 incidenten.

3.3.5. Doelstelling 5: Terugdringen criminaliteit

Zoals eerder werd gerapporteerd is de voortgang ten aanzien van het terugdringen van de criminaliteit binnen de Wisselgeldgezinnen moeilijk aantoonbaar. We beperken ons hier dan ook tot het schetsen van een algemeen beeld.

Vanuit het team Wisselgeld wordt deel genomen en afstemming gezocht in diverse overlegvormen gericht op de aanpak van criminaliteit en het verbeteren van veiligheid: het Veiligheidshuis, het overleg gericht op de aanpak van veelplegers en het overleg DNA-Jeugd. Vanuit het team Wisselgeld wordt de multiproblematiek rond de besproken Roma-kinderen/gezinnen verduidelijkt en waar nodig wordt aangestuurd op een effectievere aanpak. Door informatie-uitwisseling ontstaat er steeds beter zicht op de relatie tussen delictgedrag en schoolverzuim. Dit verband wordt ook nader onderzocht door de landelijke politieacademie, onder andere op basis van casuïstiek uit Nieuwegein.

De politie heeft in deze rapportageperiode deelgenomen aan het grootste deel van de MDO's, in totaal waren dit er 17.

De verschillende partners - Bureau Jeugdzorg, het Leger des Heils en scholentreden ook steeds meer in overleg met de politie over op welke manier zij, eventueel in samenwerking met de politie, de grenzen kunnen stellen en handhaven. Hierdoor wordt sneller en in gezamenlijkheid opgetreden. Daarnaast is de aangiftebereidheid van de instanties verhoogd.

Verder wordt vanuit de politie gemeld dat de informatie-uitwisseling tussen de politie en de Belastingdienst nog steeds goed loopt: dit leidde tot een aantal belastingaanslagen van niet aangemelde inkomsten. Hoewel het aantal wanbetalers bij de belasting daalt, blijft de grote hoeveelheid verkeersboetes en de achterstallige betalingen daarvan zorgelijk.

Binnen het wijkteam van de politie wordt de kennis rond Roma gedeeld en versterkt, waardoor er meer aandacht komt rond onderwerpen zoals ongebruikelijk bezit. Over mogelijke overige onderzoeken doet de politie geen mededelingen.

Tot slot wordt ook voor deze rapportageperiode vanuit Bureau Jeugdzorg gemeld dat er door de gecoördineerde aanpak binnen Wisselgeld bij verschillende kinderen minder delictgedrag wordt gesignaleerd. De meeste kinderen die een taakstraf hebben opgelegd gekregen ronden deze ook goed af.

4. Algemene ontwikkelingen

4.1. Proces naar integrale samenwerking

In de eerste anderhalf jaar Wisselgeld is er binnen de integrale aanpak Roma problematiek veel geïnvesteerd in een consequente en eenduidige manier van werken ten aanzien van Roma multiprobleemgezinnen. In de vorige rapportageperiode werd vanuit het team Wisselgeld al gemeld dat de kwaliteit van samenwerken en inzet voor Wisselgeld over het algemeen goed ging en deze lijn zette zich in 2011 voort. Ook de convenantpartners bevestigen dit in hun bijdrage aan deze tussentijdse rapportage en in de evaluatiegesprekken met wethouder Lubbinge (zie paragraaf 5).

4.2. Communicatie

De intermediairs en de uitvoerende professionals van de convenantpartners zijn in nauw contact met de meeste Wisselgeldgezinnen. De afspraken in de plannen van aanpak worden in combinatie met de professionals gemaakt. Voor het welslagen van het plan van aanpak is het ook van groot belang dat de betrokken Roma ouders eigen verantwoordelijkheid nemen in het verbeteren van de levensomstandigheden van hun kinderen en henzelf. We constateren dat bij een aantal Roma moeders van de Wisselgeldgezinnen die verantwoordelijkheid ook steeds meer wordt genomen.

Wethouder Lubbinge sprak ook in deze rapportageperiode met individuele Roma over Wisselgeld, over de problemen die zij ervaren in Nieuwegein en over de eigen verantwoordelijkheid die zij hebben om ook daadwerkelijk als Nederlands staatsburger in Nieuwegein te leven. Deze gesprekken worden van beide kanten als positief beoordeeld en worden voortgezet.

Naast de gesprekken met Roma inwoners van Nieuwegein was wethouder Lubbinge ook te gast in alle Nieuwegeinse wijkplatforms om over de ervaringen in de wijken te spreken. Deze ervaringen zijn ook bij de evaluatie betrokken. Wethouder Lubbinge rondde de gesprekken met de platforms in september 2011 af.

4.3. Landelijke samenwerking

Nieuwegein is actief lid van het landelijk VNG platform Roma gemeenten. Het platform heeft een actieplan opgesteld voor de komende jaren waarin vijf prioriteiten zijn benoemd: intergemeentelijke samenwerking en beleidsafstemming, onderwijs en zorg, werk & inkomen, gezamenlijke fondsenwerving en samenwerking binnen het project van de landelijke politie. Vanuit het Platform vindt 2 keer per jaar bestuurlijk overleg plaats met de minister voor integratie.

Het Landelijk Expertise Centrum Diversiteit van de politie is eind 2010 gestart met het project Kennisversterking Roma. Doel van dit project is om de binnen de politie aanwezige kennis te borgen en opvraagbaar te maken. Het project richt zich op verschillende aspecten:

- het in kaart brengen van de Europese dimensie van Roma criminaliteit. Dit gebeurt zoveel mogelijk in samenwerking met andere Europese landen.
- het doen van onderzoek naar criminaliteit onder Roma.
- het trainen van leidinggevenden binnen de politie;
- vraagbaak zijn voor alle vragen van politiekorpsen over Roma.

Nieuwegein werkt samen met het LECD, net als de andere leden van het landelijke VNG platform Roma gemeenten. Daarnaast maakt de politie Lekstroom gebruik van de trainingen en voorlichting van het LECD.

Het VNG Platform Roma gemeenten werkt sinds eind 2011 samen met de rijksoverheid in een programma gericht op bestrijding van criminaliteit in het algemeen en bestrijding van uitbuiting van Roma-kinderen. Nieuwegein werkt als lid van het VNG platform actief mee aan dit programma. Dit gebeurt samen met landelijke organisaties als de politie, het Openbaar Ministerie, de jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming. Het is van belang hierbij op te merken dat het hier niet gaat om beleid gericht tegen Roma, maar gericht op het bestrijden van criminaliteit. De aanpak kan er mede toe leiden dat de rechten van Roma-kinderen, bijvoorbeeld het recht op onderwijs, worden geborgd.

De drijfveer achter dit programma ligt met name in de behoefte om kinderen die opgroeien in multiprobleemgezinnen meer perspectief te bieden en te kunnen laten participeren in de Nederlandse samenleving. Essentieel uitgangspunt is het bieden van perspectief aan hen die daar gebruik van willen maken, gecombineerd met handhaving van wet- en regelgeving waar dat nodig is, net als bij andere burgers.

5. Uitkomst eindevaluatie pilot

In het samenwerkingsconvenant Wisselgeld werd vastgelegd dat aan het eind van de 3-jarige pilot een eindevaluatie zou plaatsvinden. Wethouder Lubbinge sprak in dit kader met de individuele leden van de stuurgroep: politie Lekstroom, het Openbaar Ministerie, Bureau Jeugdzorg, de Raad voor de Kinderbescherming, GGD Midden Nederland, Vitras CMD, Movactor, het Bovenschools Management, het samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs en de drie woningcorporaties. Daarnaast werden gesprekken gevoerd met leidinggevenden van betrokken interne gemeentelijke afdelingen en het team Wisselgeld. Deze gesprekken vonden plaats van november 2011 tot en met februari 2012.

De uitkomsten van de evaluatie zijn vastgelegd in een document voor de stuurgroep, inclusief aanbevelingen voor verlenging van het convenant en verbeteringen in de kwaliteit van de samenwerking. Hieronder volgt een korte samenvatting van de evaluatie.

De convenantpartners onderschrijven het belang van het structureel voortzetten van Wisselgeld unaniem. Op alle vijf deelterreinen van de integrale aanpak Roma problematiek wordt voortgang waargenomen door de Wisselgeldorganisaties. In de tussentijdse evaluatieronde van 2010 werd nog aangegeven dat de vooruitgang vooral nog op het niveau van de stuurgroep zichtbaar was en minder op de werkvloer. In de tweede helft van de pilot Wisselgeld veranderde dit. Alle gesprekspartners melden zichtbare voortgang, vaak onderbouwd met concrete casuïstiek vanuit het eigen werkveld.

De convenantpartners geven aan dat de goede resultaten op de diverse deelterreinen alleen kunnen worden behouden door blijvend te investeren in de integrale samenwerking. Ook is er groot draagvlak voor de verbreding van Wisselgeld naar een aanpak voor andere multiprobleemgezinnen waar sprake is van een gecombineerde inzet van zorg en dwang. Daarbij wordt door een groot deel van de partners aangegeven dat dit bij voorkeur onder regie van de gemeente moet blijven plaatsvinden. Ook wordt door een deel van de gesprekspartners aangegeven dat het van belang is om goede afstemming te zoeken met het Centrum voor Jeugd en Gezin.

De inhoudelijke doelstellingen van de integrale aanpak Roma problematiek hadden een belangrijke organisatorische of procesmatige component, gericht op het bereiken van meer efficiency en daadkracht in de ketensamenwerking van de betrokken instanties rondom het Roma gezin. De Wisselgeldpartners geven vrijwel allen aan dat de ketensamenwerking rondom het gezin sterk verbeterd is en tot goede resultaten op gezinsniveau leiden. De organisaties weten elkaar onderling goed te vinden en hebben meer kennis en begrip voor elkaars vakdisciplines en de (on)mogelijkheden van de diverse bevoegdheden.

De intensieve benadering van de Wisselgeldgezinnen en de investering in de professionaliteit en kennis van de betrokken instellingen hadden ook een directe,

positieve uitstraling op de resultaten bij andere gezinnen waar sprake is van meervoudige complexe problematiek, waaronder veel Roma gezinnen. Dit werd in de evaluatieronde bevestigd: betrokken instellingen en afdelingen melden ook voor andere Roma gezinnen vooruitgang in participatie op de diverse terreinen.

Als belangrijke factoren voor de verbeterde ketensamenwerking en de concrete resultaten op gezinsniveau werden genoemd:

- De intensieve investering van Wisselgeld in casusmanagement/regievoering;
- Door casusgericht te werken werden knelpunten in werkwijze of uitvoering duidelijk gemaakt en kunnen gericht worden aangepakt;
- De goede informatiepositie van Wisselgeld is essentieel om de juiste acties voor het multiprobleemgezin in te zetten en op elkaar af te stemmen;
- Het initiëren en monitoren van de consequente lijn van handelen leidt tot duidelijkheid bij de Roma gezinnen en voorkomt dat instanties tegen elkaar uitgespeeld worden;
- De doorzettingsmacht is goed belegd;
- Managers uit de betrokken organisaties weten elkaar beter te vinden doordat halverwege de pilot een halfjaarlijks managementoverleg Wisselgeld werd geïntroduceerd;
- De investering in voorlichting, training en expertiseontwikkeling over Roma, diversiteit en integraal werken draagt ook voor een belangrijk deel bij aan het succes. De expertise van de professionals over Roma en multidisciplinair samenwerken is hierdoor toegenomen. Het delen van een visie op het terrein van (dilemma's rondom) diversiteit en integriteit draagt bij aan een eenduidige opstelling en handelswijze en het sluiten van de keten.

In de tussentijdse evaluatie in 2010 noemden vrijwel alle convenantpartners een aantal instellingen waarmee de samenwerking nog onvoldoende verliep. In deze evaluevaluatie was dit vrijwel niet meer het geval. De nadruk lag in de evaluatiegesprekken op de sterk verbeterde samenwerking met een aantal partners of de waardering voor de verbeterde inzet van partners. Dit gold bijvoorbeeld voor de samenwerking tussen politie en Bureau Jeugdzorg, maar bijvoorbeeld ook voor de professionalisering van het gemeentelijke team leerlingzaken. Wel benadrukten de gesprekspartners dat de kwaliteit van de samenwerking vaak afhankelijk was van de individuele inzet van medewerkers van verschillende organisaties. Daarnaast wordt door een aantal convenantpartners kritisch gekeken naar de samenwerking met instellingen die later bij de samenwerking zijn betrokken en vaak geen ondertekenaar zijn van het convenant.

In de evaluatieronde werden ook diverse knelpunten genoemd. Een aantal voorbeelden:

- Er is nog niet altijd voldoende informatie-uitwisseling, signalering of terugkoppeling richting het team Wisselgeld

- Andersom vindt een aantal organisaties dat het team Wisselgeld soms onvoldoende terugkoppelt wat er met de aangeleverde informatie gebeurt
- Het team Wisselgeld is klein en de beschikbare uren van de operationeel projectleider beperkt. Hierdoor wordt de continuïteit en kracht van Wisselgeld kwetsbaar
- Ondanks de toegenomen verbreding binnen de organisaties, wordt de samenwerking soms slechts gedragen door één of een beperkt aantal professionals binnen de Wisselgeldorganisaties
- Nog niet alle individuele professionals onderschrijven de visie vanuit Wisselgeld of het belang van multidisciplinaire samenwerking
- Er is nog geen goed functionerend keteninformatiesysteem. Het digitale systeem waarmee Wisselgeld werkt (Multisignaal) werkt onvoldoende.

Om bovengenoemde knelpunten in de integrale samenwerking aan te pakken zijn aanbevelingen gedaan aan de stuurgroep Wisselgeld. Een aantal van deze aanbevelingen is reeds omgezet in actiepunten. De voortgang wordt vanuit het programmamanagement bewaakt.

6. Conclusies

De 3-jarige pilot integrale aanpak Roma problematiek is inmiddels afgerond. De eerste anderhalf jaar is er binnen de integrale aanpak veel geïnvesteerd in een consequente en eenduidige manier van werken ten aanzien van Roma gezinnen. Deze investering leverde in de tweede helft van de pilotperiode steeds meer zichtbare resultaten op. Zowel op gezinsniveau, zoals uit de analyse van de gezinsrapportages is op te maken, als in het terugdringen van overlast in de Nieuwegeinse wijken. Dit leidde soms ook tot harde, maar noodzakelijke interventies: kinderen die uit huis werden geplaatst of een gezin dat de woning moest verlaten vanwege langdurige overlast.

Op alle vijf centrale terreinen van de integrale aanpak Roma problematiek is vooruitgang geboekt. Deze vooruitgang werd grotendeels cijfermatig onderbouwd in de voortgangsrapportages, op basis van input van de betrokken Wisselgeldpartners. De vooraf vastgestelde streefcijfers op de terreinen "bevorderen schoolgang" en het "terugdringen van uitkeringsafhankelijkheid" werden ruimschoots behaald. Met betrekking tot de schoolgang geldt dit vooral voor de participatie van Roma kinderen in het basisonderwijs, maar in het laatste halfjaar van 2011 werd ook een voorzichtige vooruitgang waargenomen in participatie in het voortgezet onderwijs.

De maatregelen bij de afdeling Werk & Inkomen leidden tot een dalend aantal gezinnen dat aanspraak maakt op een uitkering. Minder succes werd behaald met betrekking tot de deelname van Roma aan taal- en werktrajecten. De doelstelling "terugdringen van armoede" concentreerde zich grotendeels op het verhogen van de participatie van Roma in de schuldhulpverlening. Door gedurende de afgelopen 3 jaar intensief te investeren in voorlichting en samenwerking met de afdeling schuldhulpverlening en het maatschappelijk werk lukte het om de

participatie geleidelijk te vergroten. In de laatste fase van de pilot stabiliseerde het aantal Roma in de schuldhulpverlening.

De aanpak van overlast leverde ook goede resultaten op: bij de start van Wisselgeld werd voor de meerderheid van de Wisselgeldgezinnen overlast gemeld. Aan het eind van de pilot nog slechts van één gezin. Ook in een aantal wijken en rondom het Muntplein was sprake van afnemende overlast.

De voortgang ten aanzien van het terugdringen van de criminaliteit binnen de Wisselgeldgezinnen is moeilijker aantoonbaar. In de voortgangsrapportages werd dan ook alleen een algemeen beeld geschetst. Door de verbeterde informatie-uitwisseling tussen de convenantpartners ontstaat er steeds beter zicht op de relatie tussen delictgedrag en schoolverzuim. De verschillende partners treden ook steeds meer in overleg met de politie over op welke manier zij grenzen kunnen stellen en handhaven. Hierdoor wordt sneller en in gezamenlijkheid opgetreden. Daarnaast is de aangiftebereidheid van de instanties verhoogd. De informatie-uitwisseling tussen de politie en de Belastingdienst leidt ook tot goede resultaten.

De intensieve benadering van de 27 Wisselgeldgezinnen en de investering in de professionaliteit en kennis van de betrokken instellingen hadden ook een directe, positieve uitstraling op de resultaten bij andere gezinnen waar sprake is van meervoudige complexe problematiek, waaronder veel Roma gezinnen. Betrokken instellingen en afdelingen meldden dan ook voor andere multiprobleemgezinnen vooruitgang in participatie op de diverse terreinen.

De gemeente heeft samen met de convenantpartners Wisselgeld in de afgelopen periode fors geïnvesteerd in de gecoördineerde aanpak van multiproblematiek bij Roma gezinnen. Er is grote vooruitgang geboekt in de afstemming van de aanpak van zware problematiek, onder regie van de intermediair. Het is nu een kwestie van doorpakken: de ontwikkelde kennis, vaardigheden en ervaring moeten worden behouden, verder worden uitgerold en uiteindelijk worden ingebed binnen de organisatie, anders is de investering voor niets geweest.

Het college van B&W besloot in april 2011 dan ook tot voortzetting van Wisselgeld en verbreding naar een algemene integrale aanpak multiproblematiek. Het voorstel van het college werd integraal meegenomen in de programmabegroting 2012. De gemeenteraad van Nieuwegein keurde deze begroting goed, waardoor de voortzetting financieel mogelijk werd gemaakt. In 2012 zal samen met de convenantpartners invulling worden gegeven aan de verbredingsopdracht.

Financiën

De uitgaven voor 2011 liggen binnen de afgesproken budgetkaders.